

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på mellanstadiet vid Ärla skola i
Eskilstuna kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Ärla skola i Eskilstuna kommun omfattar verksamheten i mellanstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framtåsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Ärla skola i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal att olika elevgrupper särskilt bör uppmuntras att delta på den extra studietiden, och att behoven hos dessa elever kan se olika ut.
- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i låg utsträckning en undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att informera och uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 10 september 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Granskningen visar att rektorn inte har tydliggjort den extra studietidens syfte och mål för lärarna. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn inte har informerat sin personal om de nya bestämmelserna i skollagen om extra studietid samt vad som är studietidens syfte och mål. Rektorn har inte heller på ett tydligt sätt informerat lärarna och annan personal att de ska informera och uppmuntra alla elever till att delta i extra studietid. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att klasslärarna sedan flera år erbjuder eleverna läxhjälp (fortsättningsvis benämnt extra studietid) och att lärarna inför läsåret 2023/2024 fick fortsatt uppdrag från rektorn att genomföra detta. Det är lärarna själva som bestämt när under veckan eleverna ska erbjudas extra studietid samt i vilken omfattning. Lärarna erbjuder de elever som vill att stanna kvar efter skoltid för att få hjälp med sina läxor eller arbeta i kapp i något ämne. Av intervju med lärare och rektorn framgår vidare att de inte närmare har diskuterat hur de skulle kunna informera och uppmuntra vissa elever som bedöms vara i särskilt behov av att delta i den extra studietiden. Rektorn har inte heller närmare klargjort för lärarna hur den extra studietiden ska utformas och följas upp.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Granskningen visar att den extra studietiden leds av lärare men att bemanningen av den extra studietiden styrs främst av vilken personal som har utrymme i sin tjänst snarare än elevernas behov. Av intervju med rektorn framgår att hen har gett klasslärarna i uppgift att hålla i den extra studietiden för sin respektive klass. Rektorn uppger att klasslärarna är den personal som kan erbjuda stöd till eleverna eftersom de undervisar eleverna i de flesta ämnen och känner eleverna bäst. Rektorn uppger vidare att hen känner till att eleverna kan få hjälp i framförallt ämnena svenska och matematik men också samhällsorienterande ämnen. Stöd ges inte i praktisktestetiska ämnen eller i moderna språk. Av intervju med lärarna framgår att det åligger dem att hitta lösningar för att hjälpa eleverna att nå målen och den extra studietiden bygger på att de som klasslärare är engagerade. Av intervju med rektorn och lärarna framgår vidare att rektorn inte har följt upp hur bemanningen av den extra studietiden svarar mot elevernas behov eller utvärderat den extra studietiden tillsammans med klasslärarna.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Granskningen visar att rektorn inte har gett tydliga förutsättningar för lärares planering och uppföljning av den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn inte har kommunicerat några förväntningar eller riktlinjer till lärarna för hur enskild eller gemensam planering och uppföljning av

den extra studietiden ska gå till. Enligt rektorn och lärarna skulle lärarna kunna arbeta med planering och uppföljning av den extra studietiden på de olika lärarträffarna, till exempel arbetslagsmötet eller den pedagogiska utvecklingstiden, som finns på skolenheten, men den extra studietiden har aldrig lyfts till diskussion på dessa träffar.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

Utvecklingsområde 1

- Rektorn behöver tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal att olika elevgrupper särskilt bör uppmuntras att delta på den extra studietiden, och att behoven hos dessa elever kan se olika ut.

Av granskningen framgår att rektorn inte på ett tydligt sätt informerat lärarna och övrig personal om den extra studietiden och rektorn har därmed inte heller betonat vikten av att identifiera och uppmuntra grupper av elever som skulle gynnas särskilt av att delta i den extra studietiden.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tydligt, så väl skriftligt som muntligt, informerar om den extra studietidens syfte och mål samt betonar vikten av att uppmuntra alla elever som är i behov av den att delta. Det är viktigt att rektorn säkerställer att lärarna är införstådda med dels syftet och målet med den extra studietiden, dels att den är frivillig, riktar sig till alla elever men framförallt till de elever som har störst behov av den. Det är också viktigt att rektorn klargör för lärarna att den extra studietiden ska utgå från elevernas behov, ha en tydlig koppling till ordinarie undervisning samt att innehållet i den extra studietiden utformas och följs upp av elevernas ordinarie lärare tillsammans med eleverna. Den extra studietiden ska omfatta minst två timmar per vecka. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling. Det är därför viktigt att rektorn även ser till att alla lärare samt annan personal, såsom representanter för elevhälsan eller studie- och yrkesvägledare, stödjer lärarna i arbetet med att uppmuntra elever som har stora behov av den extra studietiden att delta. Motivationsarbetet bör också utformas på ett sätt så att både flickor och pojkar väljer att delta.

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att informera om den extra studietidens syfte och mål samt förtydliga för lärare och övrig personal att de särskilt ska uppmuntra de elever som har stora behov av att delta i undervisning i form av extra studietid, såväl de elever som inte når betygskriterierna som de elever som gör det men har förutsättningar att nå längre.

Utvecklingsområde 2

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Av granskningen framgår att rektorn inte styrt så att bemanningen av den extra studietiden görs med hänsyn till elevernas behov. Rektorn har inte heller följt upp om bemanningen av den extra studietiden tillgodoser de behov som finns hos eleverna. Detta kan innebära att elever går miste om stöd i vissa ämnen, vilka skulle kunna tillgodoses inom ramen för den extra studietiden.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tillsammans med arbetslagen bemannar den extra studietiden utifrån de behov som identifierats hos eleverna. Dessa behov kan vara identifierade utifrån kunskapsresultat, men det behöver dock inte alltid handla om ämnen där elevers kunskapsresultat är lägre. Syftet med den extra studietiden är att oavsett elevernas kunskapsnivå skapa bättre förutsättningar för elever att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att i större utsträckning utgå från de behov hos eleverna som identifierats genom skolans uppföljningsarbete vid bemanningen av den extra studietiden. En tydligare anpassning av den extra studietiden utifrån identifierade behov kan också fungera som ett led i att göra det mer stimulerande och lockande för elever att delta i den extra studietiden.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Lärarna genomför i låg utsträckning en undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Granskningen visar att klasslärarna informerar övergripande sina elever om den extra studietiden men det finns inte något gemensamt arbete för att informera och uppmuntra elever att delta i den extra studietiden. Rektorn och lärarna uppger att det är klasslärarna som informerar sina respektive elever. Informationen, som i huvudsak innefattar att skolenheten erbjuder läxhjälp dit alla elever är välkomna, ges till elever och vårdnadshavare på föräldramöten, genom veckobrev och genom skolans lärplattform. Lärarna och eleverna uppger att lärarna skriver upp på tavlan och påminner om den extra studietiden den dag detta erbjuds. Lärarna uppger att alla elever, genom sina klasslärare, får samma information. Lärarna uppger att de har sett att det råder en så kallad "anti-pluggkultur" bland pojkarna på skolan, men trots detta så skiljer sig inte arbetet med att uppmuntra pojkar respektive flickor att delta i den extra studietiden. Det händer däremot att klasslärarna försöker uppmuntra vissa elever med större behov, det vill säga elever som riskerar att inte nå betygskriterierna, att delta på den extra studietiden och detta görs oftast vid utvecklingssamtalet, enligt rektorn och lärarna. Vidare uppger lärarna att det inte finns något gemensamt arbete kring hur information om den extra studietiden ges eller hur uppmuntran till elever att delta på den extra studietiden ska gå till. Enligt lärarna är det upp till var och en av klasslärarna att informera och uppmuntra sina elever att ta del av den extra studietiden.

Lärares planering av den extra studietiden

Granskningen visar att vissa klasslärare kan planera vad eleverna ska arbeta med på den extra studietiden medan andra klasslärare inte gör detta. Både elever och lärare uppger att eleverna oftast själva får välja vad de vill arbeta med för ämne eller uppgifter på den extra studietiden. Lärarna uppger att de känner sina elever och vet vilka behov eleverna har och vad eleverna behöver arbeta med. Eleverna och lärarna uppger att det eleverna arbetar med alltid har en koppling till den ordinarie undervisningen och eleverna kan antingen arbeta med sina läxor, läsa på inför prov eller ta igen något moment som de missat. Det händer att läraren bestämt vad eleverna ska arbeta med på den extra studietiden, till exempel specifika matematikuppgifter, uppger eleverna. Även lärarna uppger att det finns lärare som ibland planerar och styr innehållet på den extra studietiden men också lärare som aldrig gör det. Enligt lärarna har det hänt att någon enstaka lärare använt den extra studietiden till att ha en repetitionsgenomgång av ett ämnesmoment och att eleverna fått arbeta med specifika uppgifter.

Genomförande av extra studietid

Granskningen visar att eleverna vid behov ges ett aktivt lärarstöd på den extra studietiden och lärarna genomför undervisningen på ett sådant sätt att eleverna som deltar upplever den som stimulerande. Dock är det få elever som deltar vid den extra studietiden. Lärarna uppger att alla elever har olika behov och att de hjälper alla elever som deltar på den extra studietiden. Eleverna uppger att de får

den hjälp de behöver under den extra studietiden samt att lärarna på olika sätt motiverar dem till att arbeta. Enligt eleverna kan lärare uppmuntra elever att också förklara för varandra och hjälpa varandra. I samband med genomförda observationer framkommer att lärare bjuder på kanelknäckebröd för att eleverna ska ha extra energi att arbeta men också att lärare ger uppmuntrande kommentarer till eleverna. Lärare ger också eleverna hjälp genom att förklara flera gånger, ställa frågor och visa eleverna hur de kan tänka när de ska lösa vissa uppgifter.

Av granskningen framgår vidare att det är få elever som deltar i den extra studietiden på skolenheten. Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att det är enstaka elever från årskurs 4 och 5 som deltar och oftast inte fler än sex elever som deltar från årskurs 6. Eleverna och lärarna uppger vidare att skolskjutsar begränsar elevers möjligheter att delta vid extra studietid.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Granskningen visar att lärarna sällan följer upp vad eleverna arbetat med under den extra studietiden. Lärarna uppger att det händer att de diskuterar med eleverna vad de har gjort och hur arbetet fungerat på den extra studietiden men det finns i övrigt inget medvetet arbetssätt kring detta på skolan. Lärarna uppger också att det är sällan elever får återkoppling om hur det gick på den extra studietiden. Eleverna uppger att de aldrig har blivit tillfrågade om vad de tycker om den extra studietiden. Eleverna uppger vidare att de inte heller tycker att lärarna behöver följa upp vad som gjorts på den extra studietiden eftersom lärarna som bemannar den extra studietiden är deras klasslärare som undervisar dem i de flesta ämnen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att informera och uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden.

Granskningen visar att endast några lärare informerar och till viss del uppmuntrar eleverna om möjligheten att ta del av den extra studietiden, och att det inte finns ett gemensamt arbete kring att informera och uppmuntra eleverna att delta i den extra studietiden. Till exempel informeras och uppmuntras elever att ta del av den extra studietiden endast av sina egna klasslärare och inte av andra lärare på skolan.

För att den extra studietiden ska hålla hög kvalitet behöver alla lärare, och avsett vilket ämne de undervisar i, motivera och uppmuntra elever att delta i den extra studietiden. Det är också viktigt att lärarna genom att tydligt förmedla syfte och mål med den extra studietiden utifrån olika elevgruppers behov skapar en positiv

inställning till att delta i den extra studietiden. Att uppmuntra till deltagande är en viktig del i skolans arbete med den extra studietiden, och att förmedla att den extra studietiden kan bidra till att alla elever, oavsett kunskapsnivå, utvecklas så långt som möjligt.²

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att utveckla gemensamma arbetssätt för att informera och uppmuntra elever till att delta i den extra studietiden. Lärarna bör informera alla elever om den extra studietiden och uppmuntra elever utifrån deras olika behov att delta. Det handlar exempelvis om att stärka elevernas intresse för den extra studietiden och att uppmuntra både elever som riskerar att inte nå betygskriterierna men också elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Mikaeil Yousefi

Föredragande
Signerat av: Mikaeil Yousefi

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Maria Lundström medverkat.

² Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 19.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket i Ärla skola genomfördes den 7 och 8 februari 2024. Ansvariga utredare var Mikaeil Yousefi och Maria Lundström.

Vid Ärla skola i Eskilstuna kommun bedrivs utbildning i förskoleklass och grundskolans årskurser 1–6. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök hade skolenheten 210 elever. Granskningen omfattar grundskolans årskurser 4–6. Skolenheten leds av en rektor och en biträdande rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med elevernas ordinarie lärare.
- En gruppintervju med lärare som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- Två gruppintervjuer med elever.
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn.
- Två observationer av undervisningen vid extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. *Lag (2022:730).*

Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.³

³ Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 12-20.